

HET GROENE LINT LEIDRAAD VOOR EEN KUNSTROUTE
een wandelroute van Markt-Eersel naar Markt-Eindhoven
en vice versa uitwerking deel 1 - Eersel
Annet Bult, 2018

HET GROENE LINT LEIDRAAD VOOR EEN KUNSTROUTE

VRAAGSTELLING	3
VOORSTEL	3
CULTUURHISTORIE	3
VLECHTSTIJL HET GROENE LINT	4
DE ELS	4
ACTUELE ONTWIKKELINGEN	5
BEPLANTINGSSCHEMA HET GROENE LINT	6
SFEERIMPRESSIONS ROUTE	7
BUITENGEBIED EN STEDELIJK GEBIED	8
SFEERIMPRESSIONIE ZOMER	9
SFEERIMPRESSIONIE WINTER	10
UITWERKING IN 3 DELEN	11
ONTWERPEN OP LOCATIES	12-30
ONDERHOUD EN AANDACHTSPUNTEN.....	31
DANK EN NOTEN.....	31
ROUTEKAART	32

HET GROENE LINT

VRAAGSTELLING

Gevraagd wordt een ontwerp te maken voor een land-art kunstwerk dat Eersel via een 24-km lange wandelroute met Eindhoven verbindt. Een groen lint van natuurlijke elementen, dat een leidraad vormt waarlangs de wandelaar zijn voettocht volgt. Dit Groene Lint verbindt een aantal, nog te ontwikkelen, kunstwerken op een route langs drie waterlopen (Gender, Run en Dommel). Het Lint prikkelt de belevingswereld van de natuurliefhebber en de recreant en sluit aan bij actuele ontwikkelingen in natuur- en groenbeheer.

VOORSTEL

Langs delen van de route worden jonge bomen en struiken geplant in een meanderende lijn. Na een aantal jaren worden deze gevlochten tot een compacte heg. De heg volgt een eigenzinnige route. Ze slingert van boom naar boom, waarbij het landschap leidend is. De heg verkent de ruimte en dient bovenal de verbeelding. Soms ook wijst ze de weg of begrenst een perceel. Heggenvlechten is een oud ambacht, recent weer gewaardeerd en sinds 2015 officieel immaterieel erfgoed. Om het vee binnen het weiland of juist buiten de akkers te houden werden vroeger stammen en takken van bomen en struiken in een zeker patroon tot een ondoordringbare heg gevlochten. Met het Groene Lint wordt een land-art kunstwerk gerealiseerd van totaal ca 6000 meter gevlochten heg. De basis van het Groene Lint bestaat uit Zwarte els. Hierin wordt een variatie aan inheemse struiken meegeflochten.

CULTUURHISTORIE

De Romeinen vlochten reeds heggen om vijandige legers op afstand te houden. Julius Caesar schrijft in zijn boek *De bello Gallico* over de bewoners tussen Maas en Schelde: "deze mensen hakken jonge boompjes om, echter zonder ze geheel door te hakken, en buigen ze en vervlechten de takken, voegen er doorn- en braamstruiken tussen en zijn zo in staat deze heiningen tot een verschansing als een muur te vormen, zodat men er niet alleen niet door kan dringen, maar er zelfs niet doorheen kan kijken." In de 2e helft van de 16e eeuw spreken contractteksten uit Brabant over de verplichting om hakhout zo te kappen dat de van struiken gevlochten afscheiding gemaakt door *croken ende te samen bynden/ende neerleggen* (=breken/knakken en samenbinden/neerleggen) niet beschadigd wordt ... *omme dat er gheen beesten int schot en komen* (zodat er geen runderen door kunnen)." (noot 1) Met de komst van private gronden werden, vanaf de 18e eeuw, overal in Europa heggen gevlochten om het erf te begrenzen. In 1873 werd in Amerika het prikkeldraad ontdekt. Na de 1e Wereldoorlog werd prikkeldraad in Europa op grote schaal toegepast en werd het grootste deel van de heggen gerooid. In de jaren 70 van de vorige eeuw is ruim 75% van alle heggen, houtwallen en houtsingels in Nederland verdwenen. Alleen in de uiterwaarden van de Maas zijn gevlochten heggen nog op grote schaal aanwezig. Met de recente aandacht voor de bedreiging van de biodiversiteit, ontstaat sinds een aantal jaren weer meer belangstelling voor het heggenvlechten.

douaniers voor gevlochten heg, België

Maasheggen

vlechtheg Beek-Ubbergen (zomer)

detail jonge vlechtheg

vlechtheg Beek-Ubbergen (winter)

HET GROENE LINT

VLECHTSTIJLEN

Sporen van oud vlechtwerk en mondelinge overlevering geven informatie over de verschillende vlechtstijlen.

In Vlaanderen bestaan nog minstens 6 verschillende vlechtstijlen, waaronder een zeer sierlijke gevlochten haag; de kruishaag. In Engeland zijn wel 30 verschillende vlechtstijlen van het *hedgelaying* bewaard gebleven. "De manier van vlechten hing samen met het type vee dat werd gehouden, de soorten struiken en bomen die in een streek goed groeiden en de noodzaak van boeren om het snoeihout voor brandhout, bouwhout of veevoeder te gebruiken". (noot 2)

Ook in Nederland werden verschillende stijlen gebruikt. In de uiterwaarden van de Maas wordt de zgn Maasheggenstijl nog altijd toegepast. De heggen dienen hier niet alleen als veekering, ook het slib van de opkomende rivieren wordt door de heggen vastgehouden. Naast de meidoorn wordt oa gebruik gemaakt van zomereik, es, kardinaalsmuts, haagbeuk en Spaanse aak.

Voor Het Groene Lint is een specifieke stijl ontwikkeld - een stijl op maat, welke geschikt is om breed te worden toegepast; langs de oever, langs de bosrand en in bebouwd gebied.

DE GROENE-LINT-VLECHTSTIJL

In de Groene-Lint-Vlechtstijl wordt op elke meter een Zwarte els geplant.

Tussen de elzen, de zgn 'staanders', worden 4 andere inheemse vlechtbare struiken geplant, de zgn 'liggers'. Zodra deze lang genoeg zijn kunnen ze gevlochten worden.

Hiertoe worden alle 'liggers' vlak boven de grond ingekapt. Vervolgens worden ze in één richting, de stroomrichting van de beek/rivier, in een hoek van ca 30 graden ten opzichte van de grond, om de levende 'staanders' gevlochten.

De gevlochten heg zal spoedig uitlopen met verticale takken die de heg nog meer vervlechten. 's Winters, als de heg haar blad verloren heeft, wordt de hoofdstructuur van de gevlochten heg weer zichtbaar.

Groene-Lint-Vlechtstijl

DE ELS

De Zwarte els is een kenmerkende boom in het bekendal tussen Eersel en Eindhoven.

De boom gedijt zowel goed langs de oevers als in de wat hoger gelegen bosdelen.

De latijnse naam voor els is 'alnus'. Dit is afgeleid van 'alor amne' en dat betekent: ik word door de stroom verzorgd.

Elzen groeien op drassige, *duivelsche*, plaatsen. In de broekbossen, waar het hout vroeger gebruikt werd als hakhout, is de Els een van de meest voorkomende bomen. In de winter heeft de boom een paarsbruine kleur. Het hout wordt rood nadat het is gezaagd of afgehakt en het houtskool van de els brandt heter dan dat van andere bomen. Een wichelroede van elzenhout wijst water aan. In de vele mythen, sagen, sprookjes en legendes rond de Els, wordt deze altijd geassocieerd met water, maan, vruchtbaarheid, vuur en rood.

Volop aanleiding om het karakter en de magie van dit gebied te versterken.

vlechtrelict kruishaagstijl

staken&bindersstijl, foto Peter Ceelen

roodkleurend hakhout van de els

zwarte els, zomer

elzenbroekbos, winter

zwarte els, winter

HET GROENE LINT

ACTUELE ONTWIKKELINGEN IN HET NATUUR- EN GROENBEHEER

Het Groene Lint sluit aan bij verschillende actuele ontwikkelingen:

bevorderen biodiversiteit

herwaardering oude ambachten

betrekken omwonenden bij omgeving

biodiversiteit

Was een gevlochten heg in het verleden bedoeld om vee of vijand te keren, in Het Groene Lint slingert de heg van boom naar boom en voegt daarbij een dynamisch element toe aan het landschap: overal waar de heg is, zijn ook vogels, reptielen, vlinders ...

Op verschillende plaatsen zullen kleine solitaire inheemse bomen en struiken worden bijgeplant; zo vormt het Groene Lint een staalkaart van bomen en struiken uit de streek. Onder aan de heg zal een mengsel van inheemse kruiden worden gezaaid, die bijen en vlinders aantrekken en waarmee in elk seizoen een ander (kleur)beeld ontstaat.

Mogelijk zullen daarnaast ook stinzenbollen worden gepoot, zodat de heg zich ook 'swinters duidelijk onderscheidt in het landschap.

'Een kenmerk van een gevlochten heg is de dichte structuur van takken waardoor kleine zangvogels er bescherming en broedgelegenheid vinden. De gevlochten heg is bovendien geweldig voor allerlei insecten, reptielen en kleine zoogdieren. Deze kunnen zich in de heg van het ene gebied naar het andere verplaatsen. Ze kunnen erin wonen, schuilen en voedsel vinden. Een gevlochten heg draagt bij aan een rijke, natuurlijke omgeving, waar veel te zien en te beleven valt' (noot 3).

Op het landgoed De Langakkers in Leende, ten ZO van Eindhoven, zijn enkele honderden meters gevlochten heg aangelegd. Verschillende zeldzame inheemse vogels foerageren en/of broeden hier, waaronder de spotvogel, de zomertortel, de geelgors en de kneu.

herwaardering oude ambachten

Het vlechten van heggen is een oud ambacht dat overal in Europa werd gebezigd, maar na de komst van het prikkeldraad bijna verloren is gegaan. Met de hernieuwde aandacht voor oude ambachten en voor groene beplantingslijnen in het landschap groeit sinds een aantal decennia ook de belangstelling voor de gevlochten heg weer.

In 2004 werd voor het eerst een kampioenschap heggenvlechten georganiseerd (Maasheggen) en in 2013 werd het Gilde van Heggenvlechters opgericht.

Inmiddels kent Nederland weer enkele tientallen professionele heggenvlechters.

Sinds 2015 is het heggenvlechten officieel immaterieel erfgoed.

betrekken omwonenden bij omgeving

Het betrekken van bewoners bij de aanleg van de gevlochten heg leidt tot meer waardering en meer verantwoordelijkheid voor Het Groene Lint.

Hiertoe zullen, onder leiding van professionele heggenvlechters, een aantal cursusdagen heggenvlechten worden georganiseerd.

Het planten van solitaire bomen in de heg met eetbare vruchten (bessen, bramen, hazelnoten), zal de betrokkenheid van omwonenden eveneens versterken.

heg met solitaire boom, foto Lex Roeleveld

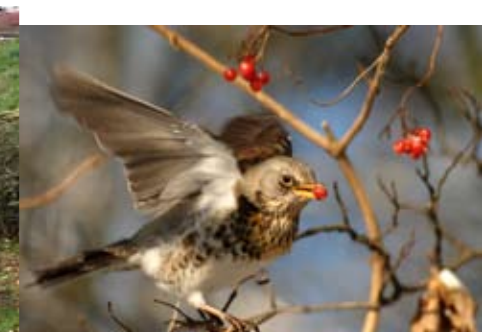
grote variatie planten en dieren in vlechtheg

gilde van heggenvlechters

cursus heggenvlechten Huissen, foto Lex Roeleveld

kramsvogel met bes van Gelderse roos.

HET GROENE LINT

VLECHTSTIJL HET GROENE LINT

Het Groene Lint wordt in een hoek van 30 graden, in één richting gevlochten; dit is met de stroomrichting van de beken mee (van Zuidwest naar Noordoost).

Hoogte heg na vlechten: ca 1 a 1.20m

BEPLANTINGSSCHEMA HET GROENE LINT

STAANDERS: Zwarte els, gecertificeerd autochtoon, plantafstand 1 meter (1 per m).

LIGGERS: diverse soorten, zie **soortenmengsel**, allen gecertificeerd autochtoon, plantafstand 0,20 meter (4 stuks per meter).

Maat liggers bij aanplant: voorsprong op Zwarte els (ivm dominantie Zwarte els).

Tussen 2 staanders max 1 soort. Meestal 1 soort over 2 aangrenzende vakken.

soortenmengsel

Afhankelijk van de standplaats en een al dan niet plaatselijk verbod op meidoorn: Eenstijlige meidoorn, Egelantier, Gelderse roos, Haagbeuk, Hazelaar, Hondсроos, Hulst, Inlandse vogelkers, Kardinaalsmuts, Mispel, Rode Kornoelje, Sleedoorn, Sporkehout, Tweestijlige meidoorn, Veldesdoorn, Wegedoorn, Wilde appel, Wilde liguster, Wilde peer, Zomereik.

Bovengenoemde soorten zijn geschikt voor vrijwel alle bodemsoorten, met uitzondering van natte bodems en arme zandgronden.

Op natte bodems zijn geschikt: Gelderse roos, Sporkehout.

Op voedselarme gronden: Wilde appel, Wilde peer, Sporkehout, Els, Hulst.

In halfschaduw: Sporkehout, Zwarte els, Veldesdoorn, Hazelaar, Tweestijlige meidoorn, Kardinaalsmuts, Wilde appel, Inlandse vogelkers, Sleedoorn, Wilde peer, Wegedoorn, Gelderse roos.

Op schaduwrijke plekken: Hulst, Taxus, Beuk, Sporkehout, beetje Lijsterbes.

Zie ook aandachtspunten op pagina 31.

Indien meidoorn is toegestaan, dan de volgende verhoudingen aanhouden:

Eenstijlige meidoorn: 50% (meidoorn kan snel en goed gevlochten worden).

Tweestijlige meidoorn, Hazelaar, Veldesdoorn, Wegedoorn: elk 8%

Overige soorten: kleine percentages uit soortenmengsel, vaststellen per locatie.

Aantallen: geheel aantal x 4 (4 stuks per plantvak).

NB Waar de heg **ondoordringbaar** moet zijn: meer eenstijlige meidoorn (62,5%)

Indien meidoorn niet is toegestaan, dan ongeveer volgende verhoudingen:

Eenstijlige meidoorn en Tweestijlige meidoorn: 0%

Haagbeuk: 15% (relatief snel vlechtbaar)

Hazelaar, Veldesdoorn, Wegedoorn: elk 20% (relatief snel vlechtbaar)

Overige soorten: kleine percentages uit soortenmengsel, vaststellen per locatie.

Aantallen: geheel aantal x 4 (4 stuks per plantvak).

solitaire bomen

Per 100 meter vlechtheg gemiddeld 3 overstaanders of solitaire bomen, bestaande uit diverse aantrekkelijke kleine of knotbare soorten, allen inheems. Aanplanten met:

Spillen: ca 1,50 hoog, meteen meeplanten, of

Kleine solitaire bomen en knotbare bomen: ca 2,5 a 3m hoog, tijdens inboeten in 2e jaar.

vlechten

Afhankelijk van de soortenkeuze (meidoorn groeit snel), de maat van de aangeplante soorten en de groeiomstandigheden, kan de heg na ca 5 a 8 jaar worden gevlochten.

Bijplanten direct na het vlechten, waar mooi: Zwarte bes, Bosaalbes, Kruisbes, Kamperfoelie en andere geurende en eetbare -niet vlechtbare- soorten.

wilde bloemen

Zaaïen: lage tapijtvormende soorten, inheems, zoals bijvoorbeeld *Myosotis arvensis* (bloei: mei-oktober). Mengsel nader te bepalen in overleg met lokale heemkunde-vereniging en zaadhandelaar, zaaibed 0,5 a 1 m breed, aan zichtkant(en) heg.

Poten: stinzenbollen, inheems, boerencrocus (bloei: februari) en wilde sterhyacint (bloei: maart-april), bed gemiddeld ca 0,5 m breed, aan zichtkant(en) heg.

De bloemenrand wordt hier en daar ook zonder vlechtheg langs de route aangelegd.

Uitgangspunt: ca 25% extra op de lengte van de vlechtheg.

HET GROENE LINT sfeerimpressies van de route, voorbeelden zijn fictief

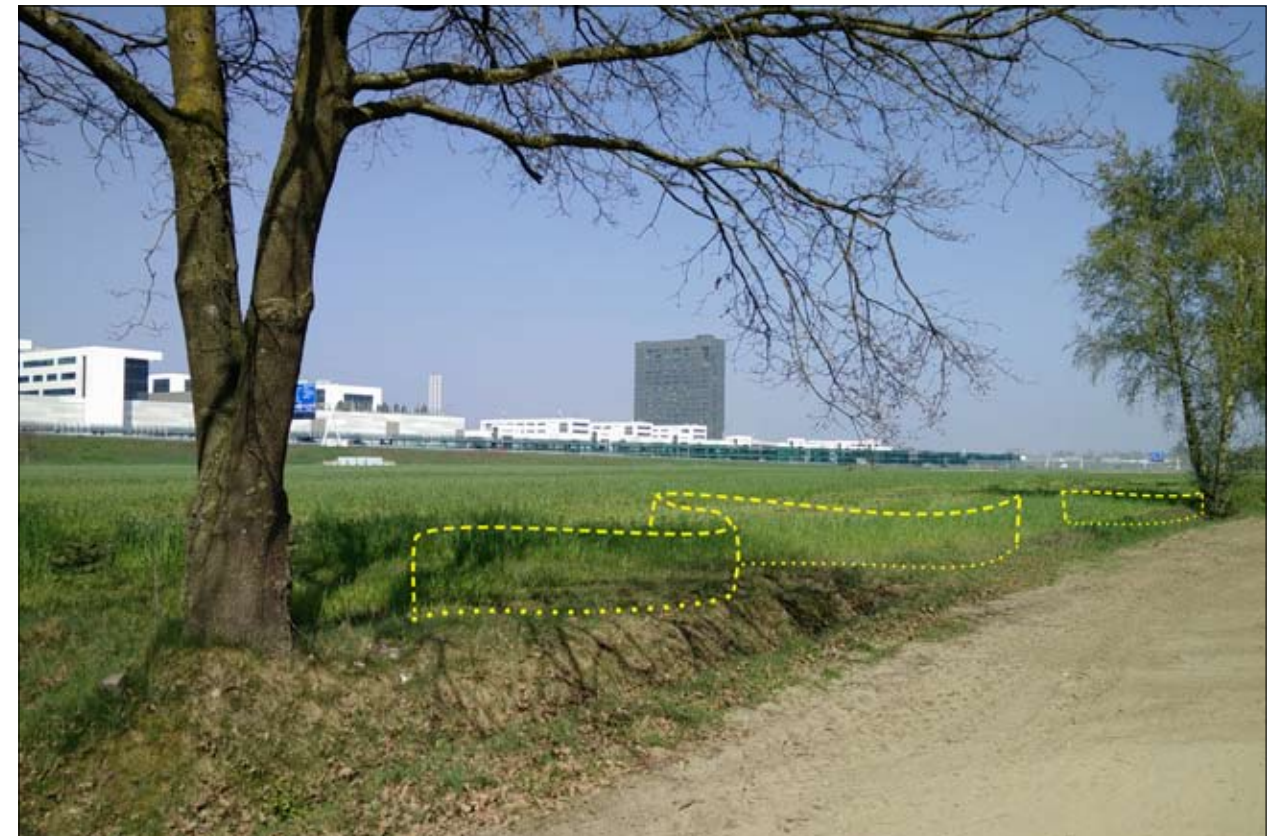
open landschap

houtsingel / bosrand

bomengrid

stadsrand

HET GROENE LINT vormsnoeikapelletje

STEDELIJK GEBIED EN BUITENGEBIED

In het buitengebied heeft de heg een wat meer organisch karakter dan in het stedelijk gebied. In de stad zal de heg vaker worden gesnoeid.

In de groene zoom rond het van Abbemuseum, steekt de heg de Dommel over en leidt naar een sculptuur van vormsnoei: een groene replica van het kapelletje in Eersel.

Aanleg en onderhoud van vormsnoei zijn zeer intensief.

In de overgang van het buitengebied naar het stedelijk gebied zal geleidelijk Wilde Liguster in de heg worden meegevluchten. Wilde liguster is inheems, fijnvertakt en blad-behoudend.

Onderzocht zal worden of het kapelletje door kwekers uit het buitengebied aangelegd en onderhouden ('geadopteerd') kan worden.

Dit wordt nader uitgewerkt in fase 2 - Eindhoven.

gemengde heg met Beuk en Liguster

groene zoom met kapelletje van vormsnoei

HET GROENE LINT sfeerimpressies zomer/najaar, referentiebeelden

Het beeld van de gevlochten heg variëert per seizoen, is afhankelijk van de snoeiwijze en de frequentie van het snoeien en het ontwikkelt zich in de loop der jaren.

Hieronder een aantal referentiebeelden van gevlochten heggen in zomer en najaar en inheemse kruiden (onderbegroeiing).

jonge vlechtheg, mei

vlechtheg Langakkers, Leende, voorzomer na snoeien

oude vlechtheg Beek-Ubbergen, nazomer

april-juni: pinksterbloem

mei-oktober: akker-vergeetmijnietje

Myosotis arvensis met vlinder

april-november: wilde geranium

mei-augustus: bleke klaproos

juni-september: gewoon biggenkruid

HET GROENE LINT sfeerimpressies winter/voorjaar, referentiebeelden

Het beeld van de gevlochten heg variëert per seizoen, is afhankelijk van de snoeiwijze en de frequentie van het snoeien en het ontwikkelt zich in de loop der jaren.

Hieronder een aantal referentiebeelden van gevlochten heggen in winter en voorjaar en inheemse wilde bollen/stinzenplanten (onderbegroeiing).

velechtheg (Staken & Bindersstijl), na oplevering, winter

velechtheg (Maasheggenstijl), voorjaar

oude vlechtheg Beek-Ubbergen, winter

klapekster met muis

februari: boerenkrokus

maart-april: sneeuwroem

maart-april: bosanemoon (schaduw)

maart-april: wilde hyacint

HET GROENE LINT

UITWERKING IN 3 DELEN

Verdeeld over de 24-km lange wandelroute Eindhoven-Eersel, heeft de heg een totale lengte van ca 5 a 6000 meter.

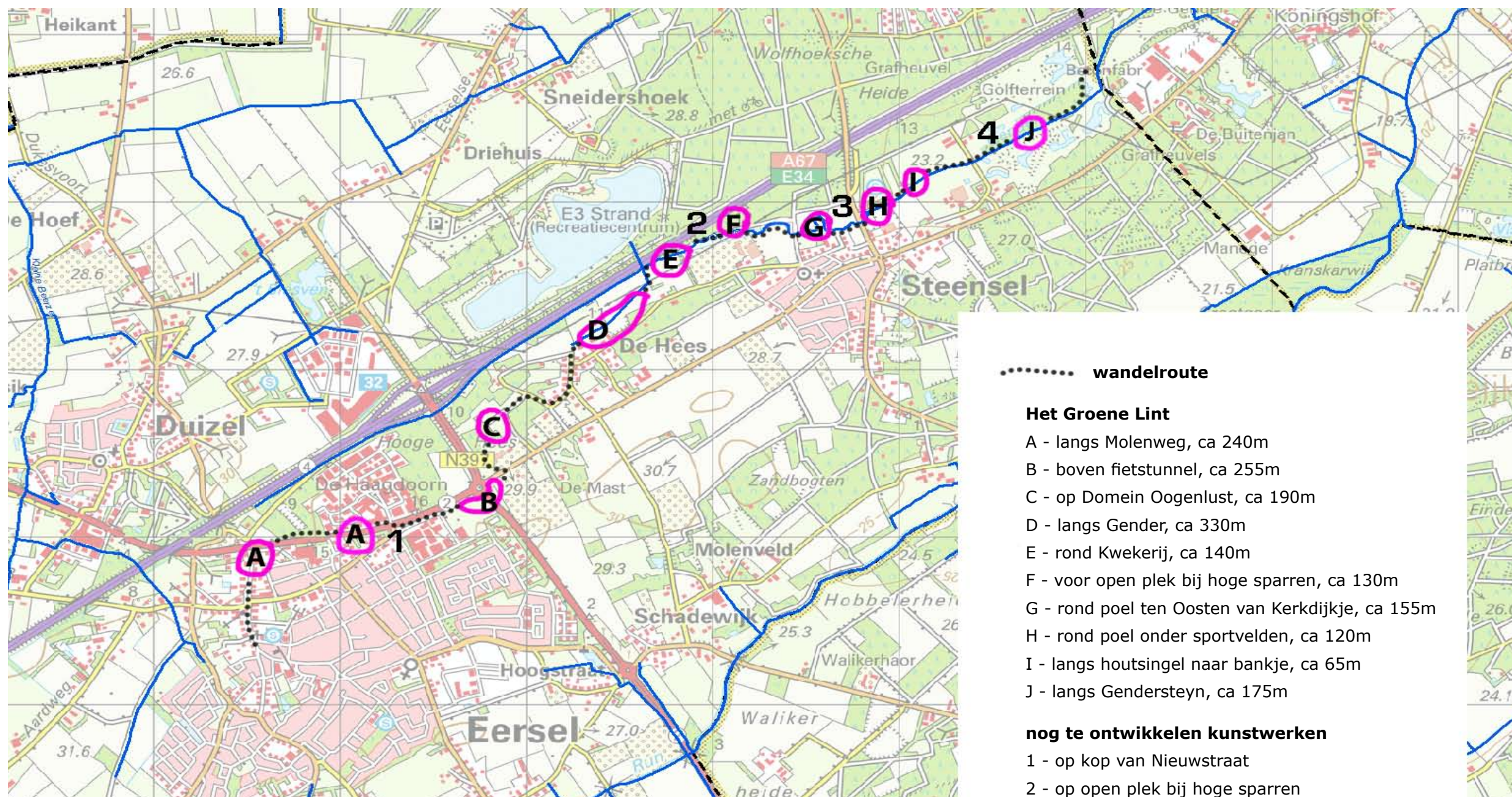
De uitwerking vindt plaats in 3 delen: Eersel (1), Veldhoven (3), Eindhoven (2).

Dit ontwerp beslaat het eerste deel op het grondgebied van de gemeente Eersel.

DEEL 1, Eersel

De wandelroute op het grondgebied Eersel bedraagt ca 8 kilometer.

De gevlochten heg wordt aangelegd op 10 deellocaties en heeft hier een totale lengte van ca **1800 meter**. De volgende pagina's tonen een schematische weergave van de heg op de verschillende locaties.

HET GROENE LINT locatie A, Molenweg 1

ca 105 meter

HET GROENE LINT locatie A, Molenweg 2

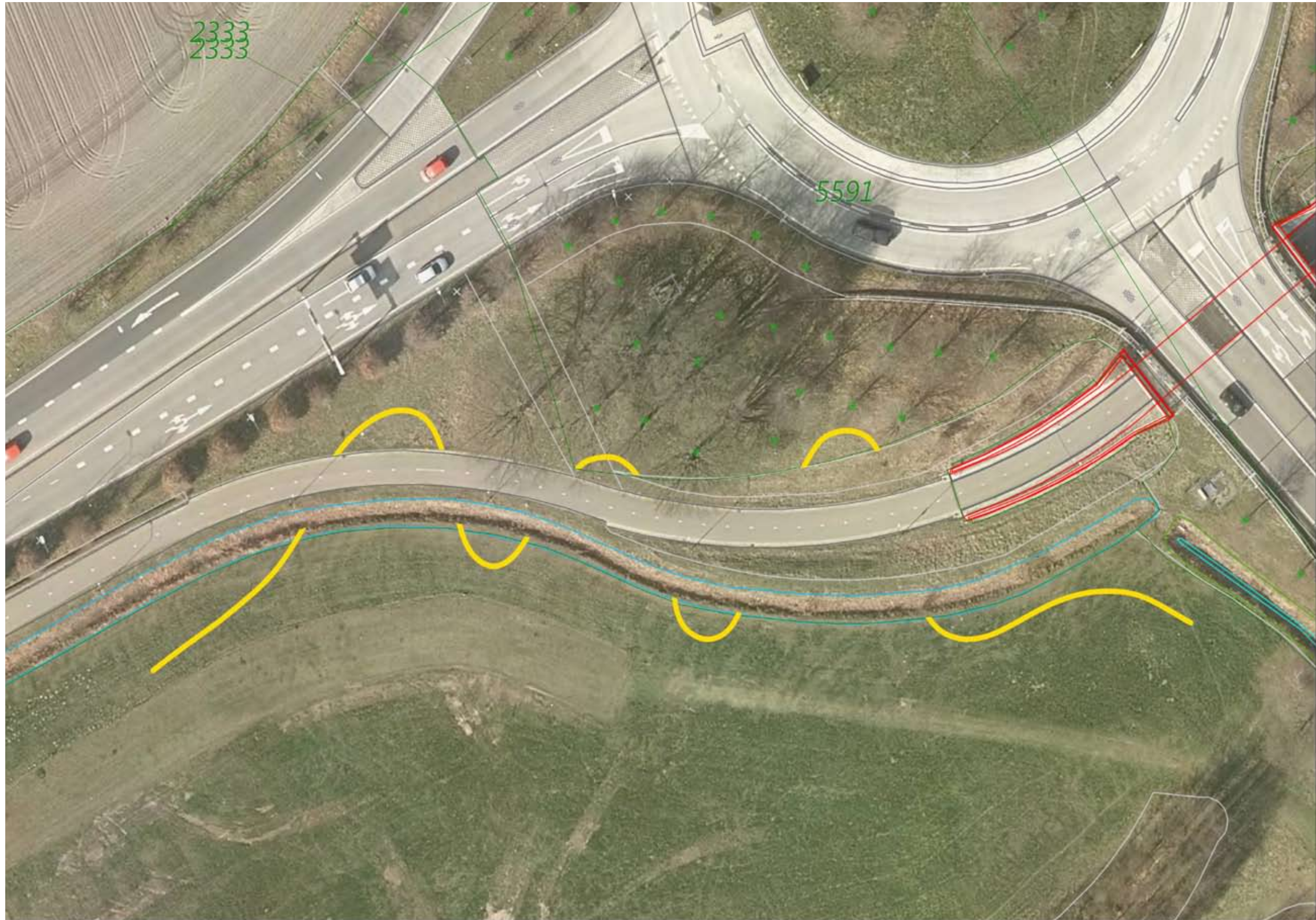
ca 80 meter

HET GROENE LINT locatie A, Molenweg 3

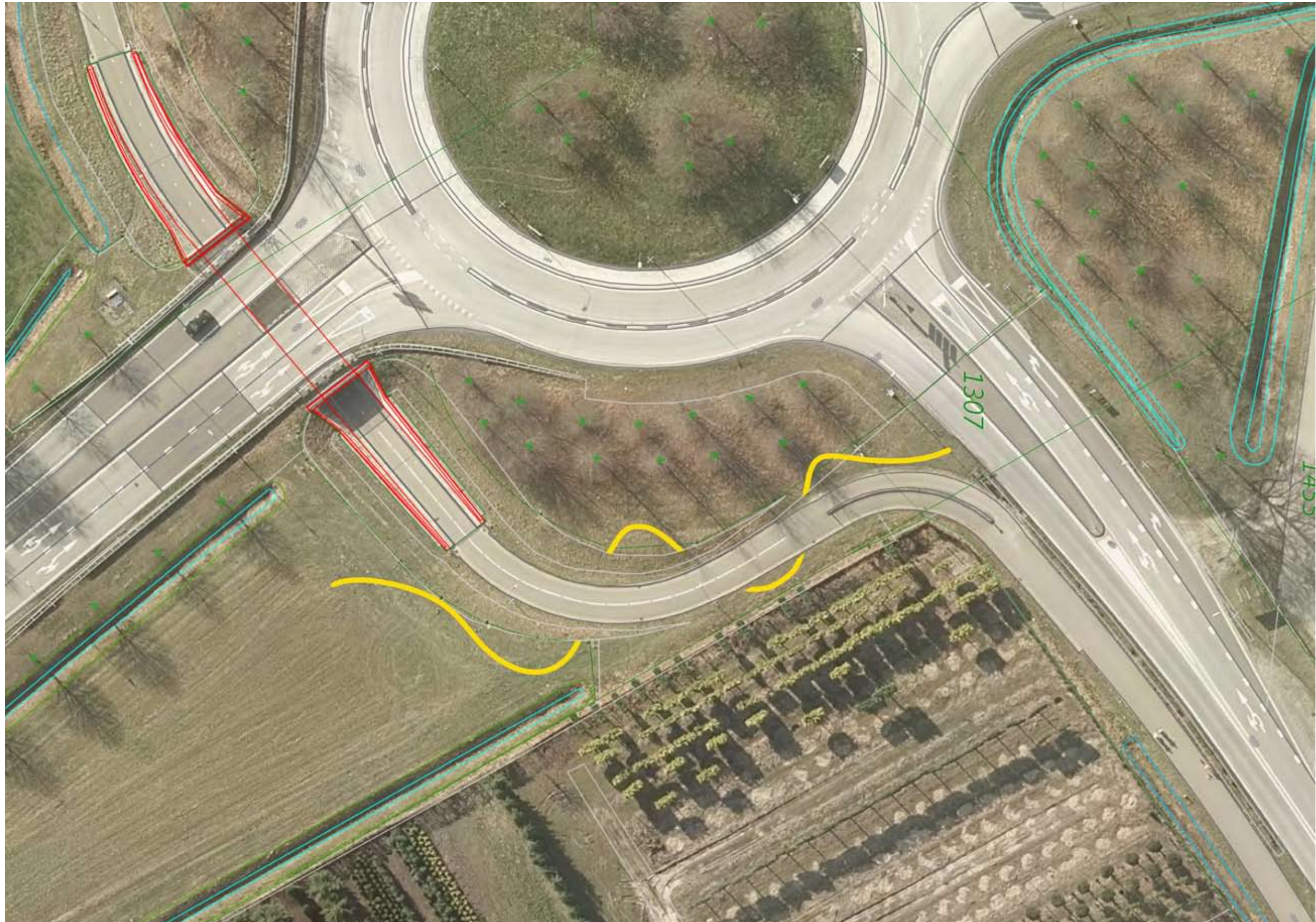
ca 55 meter

HET GROENE LINT locatie B, fietstunnel 1

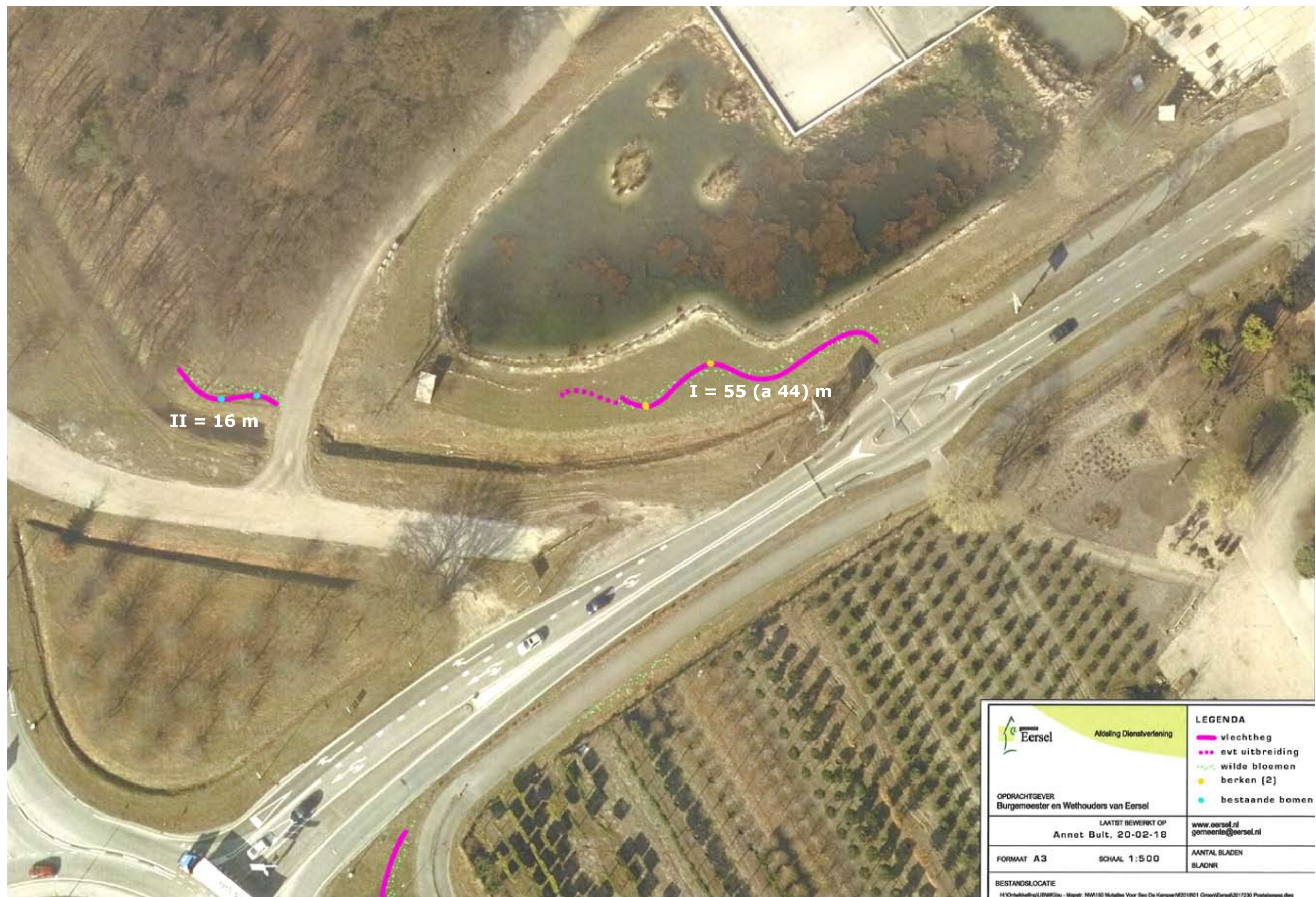
ca 155 meter

HET GROENE LINT locatie B, fietstunnel 2

ca 100 meter

HET GROENE LINT locatie C, Oogenlust 1 (pilot)

ca 70 meter

HET GROENE LINT locatie C, Oogenlust 2 (pilot)

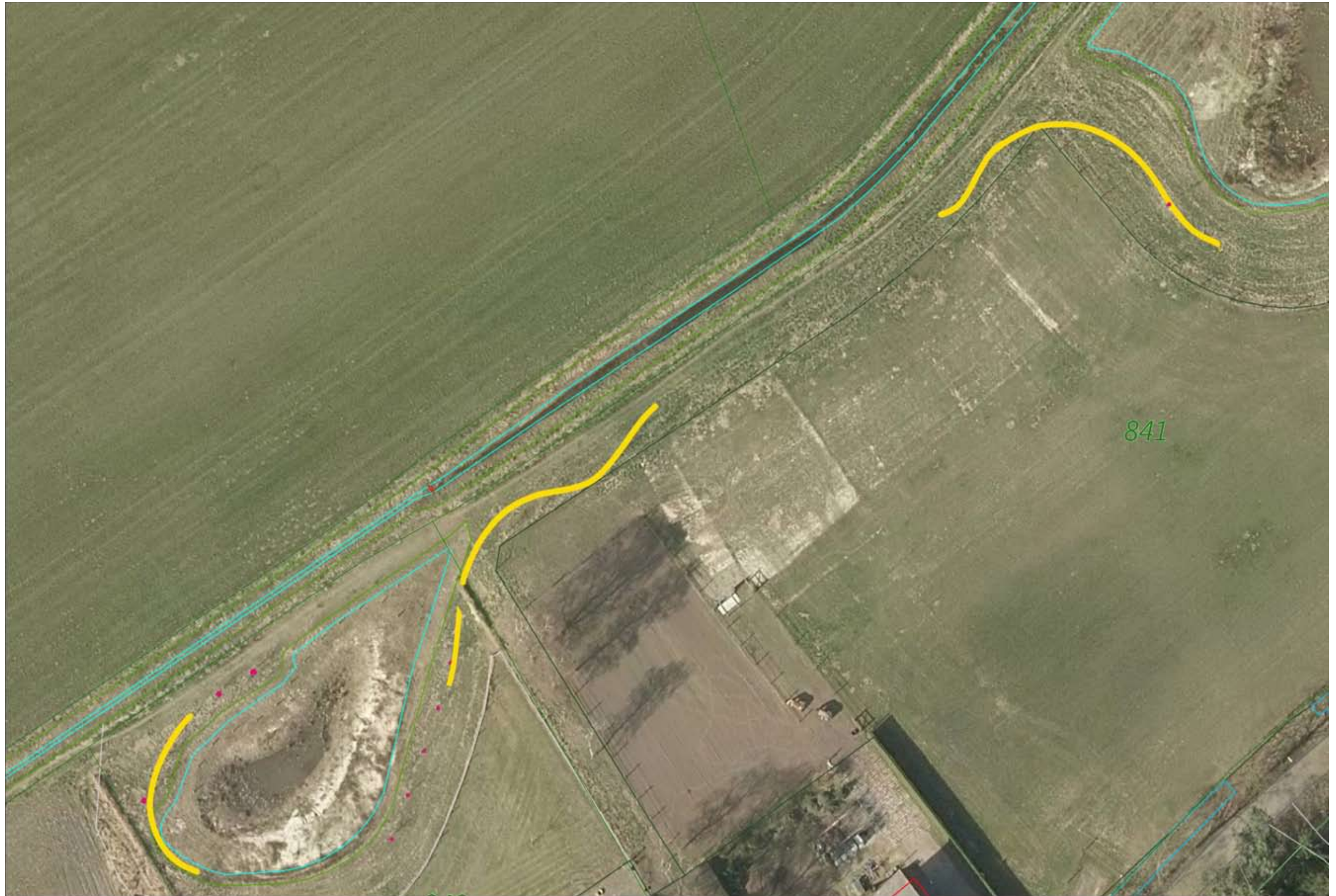
ca 120 meter

HET GROENE LINT locatie D, Gender 1

ca 50 meter

HET GROENE LINT locatie D, Gender 2

ca 130 meter

HET GROENE LINT locatie D, Gender 3

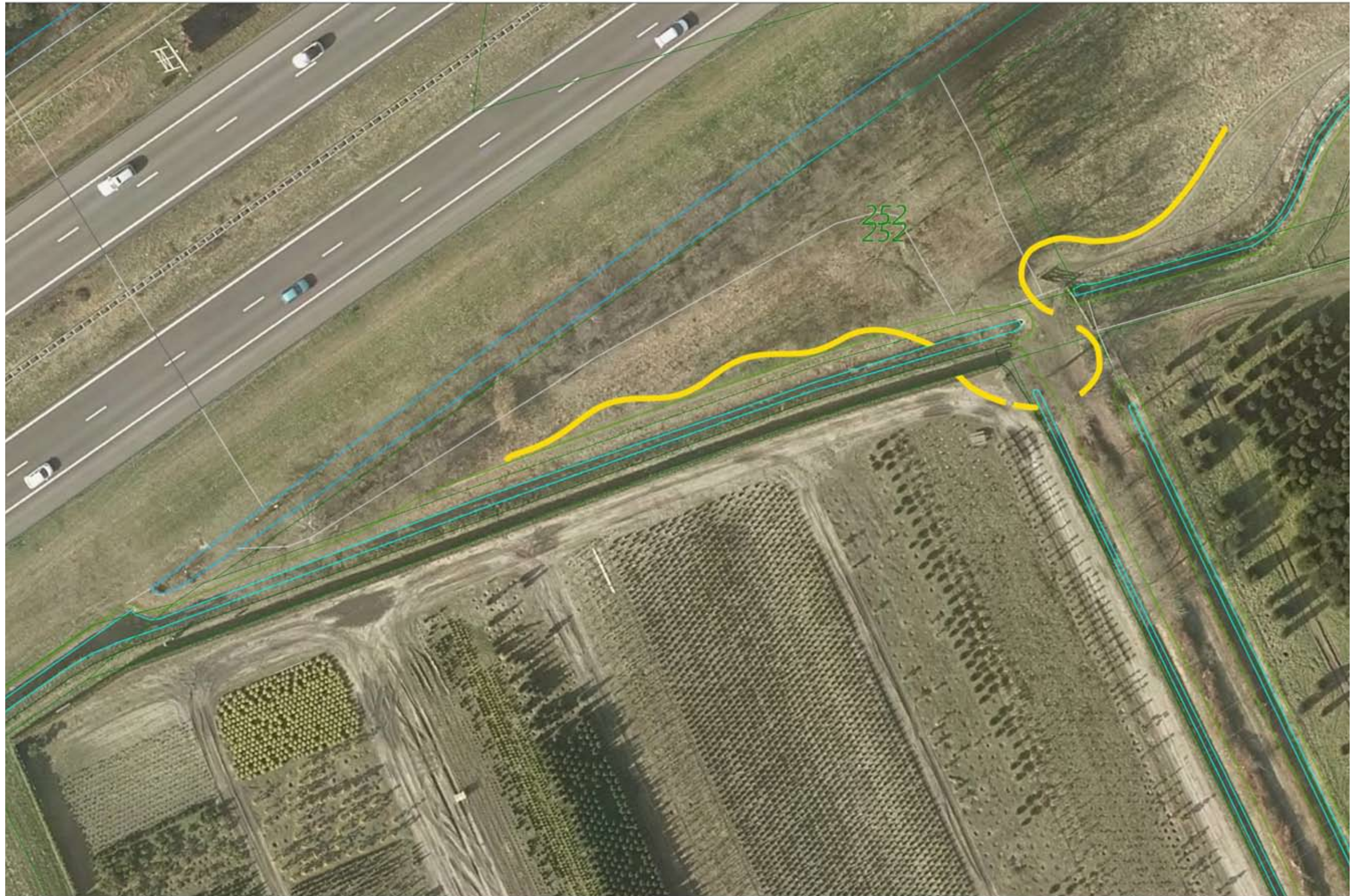
ca 60 meter

HET GROENE LINT locatie D, Gender 4

ca 90 meter

HET GROENE LINT locatie E, Kwekerij

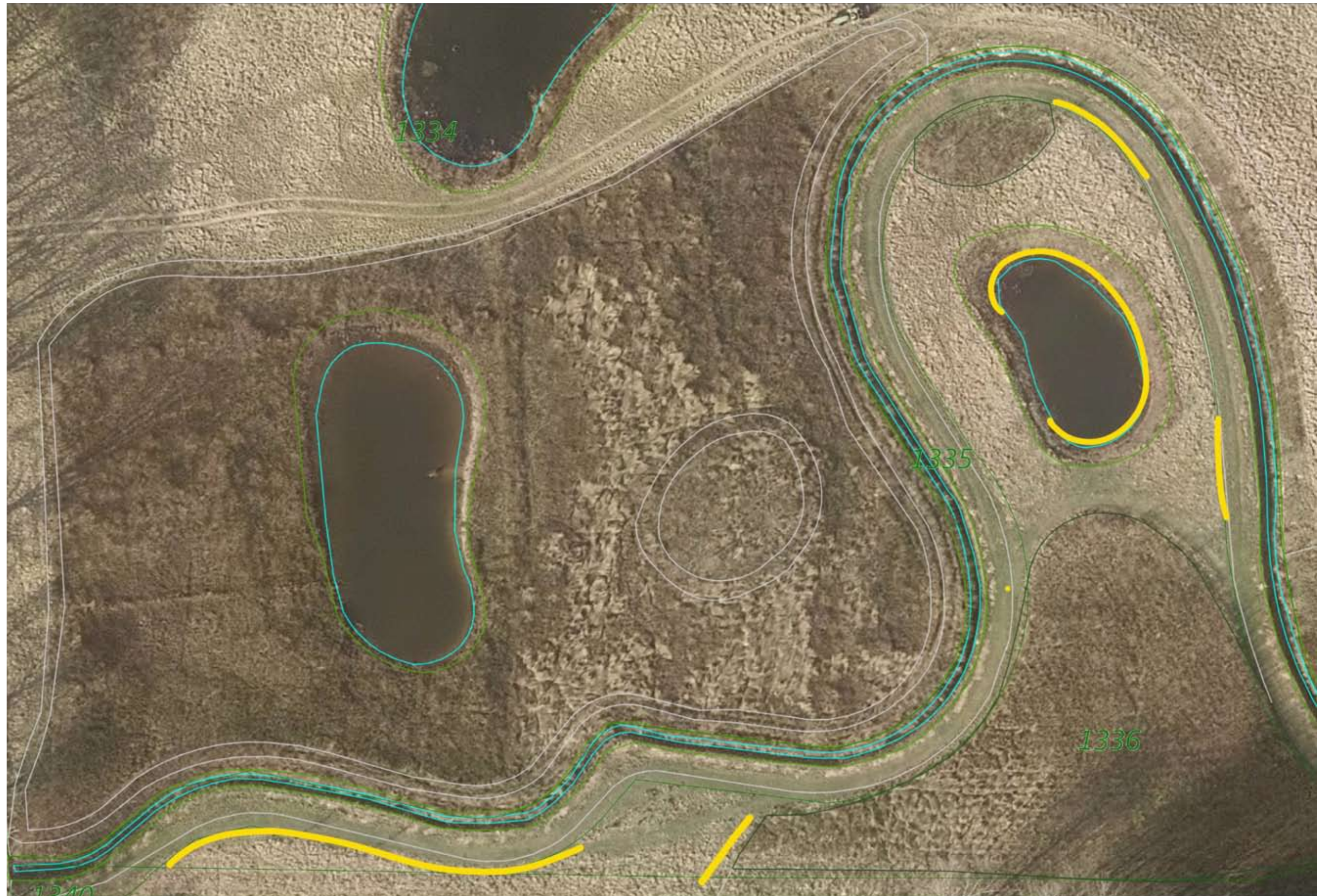
ca 140 meter

HET GROENE LINT locatie F, Open plek voor hoge sparren

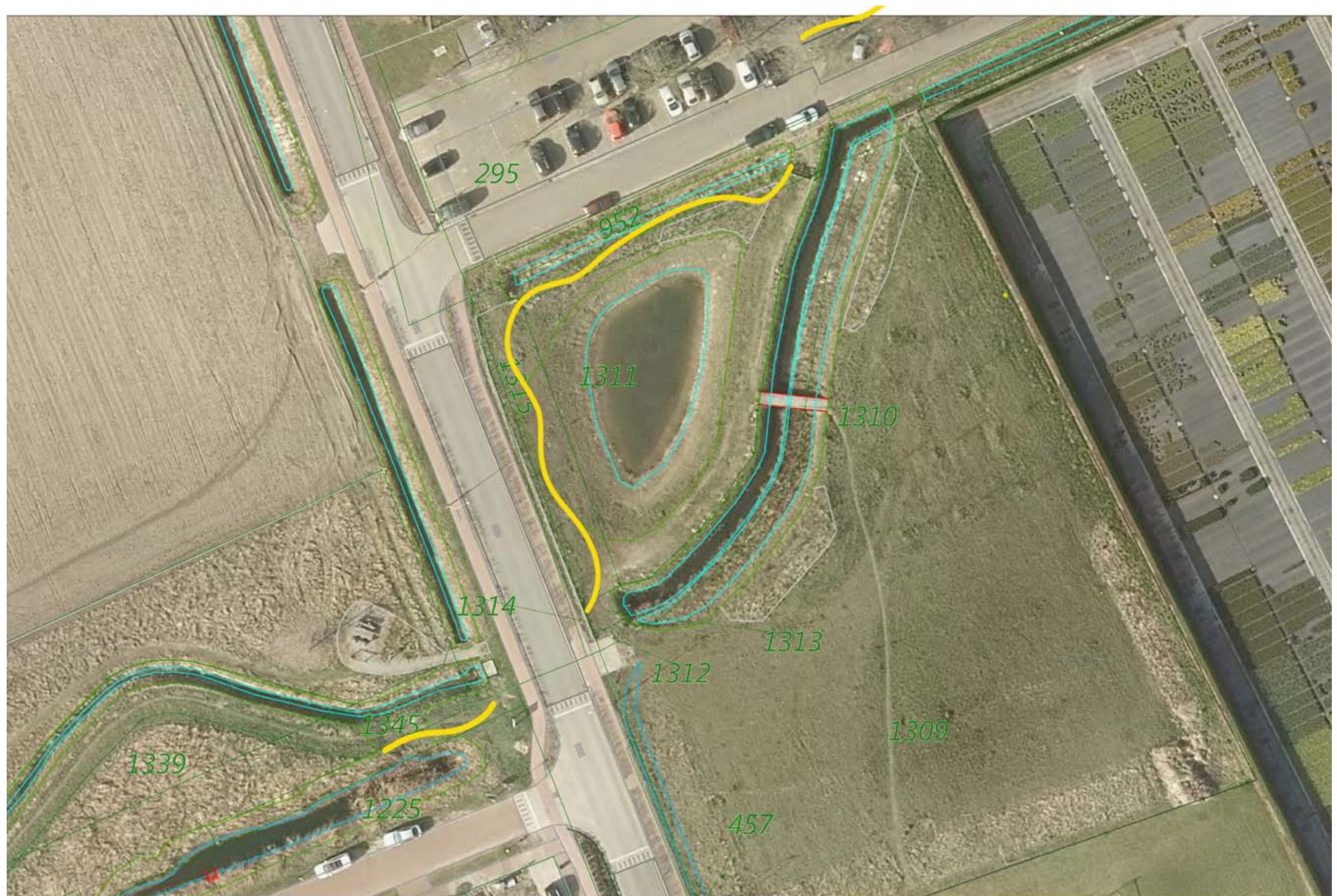
ca 130 meter

HET GROENE LINT locatie G, Poel ten Oosten van Kerkdijkje

ca 155 meter

HET GROENE LINT locatie H, Poel onder sportvelden

ca 120 meter

HET GROENE LINT locatie I, langs houtsingel

ca 65 meter

HET GROENE LINT locatie J, Gendersteyn overzicht

ca 175 m totaal

HET GROENE LINT locatie J, Gendersteyn, entree knuppelpad 1

detail

HET GROENE LINT locatie J, Gendersteyn, entree knuppelpad 2

detail

HET GROENE LINT

ONDERHOUD EN AANDACHTSPUNTEN

maten plantgoed

STAANDERS: zwarte els, gecertificeerd autochtoon, 2-jarig (1+1), lengte ca 60 cm.

LIGGERS: diverse inheemse soorten (zie soortenmengsel), gecertificeerd autochtoon, 2-jarig (1+1), lengte minimaal 1 meter, voorsprong op Zwarte els.

Afhankelijk van de soortenkeuze, van de standplaats en van de groeiomstandigheden kan de heg na ca 5 a 8 jaar gevlochten worden. Meidoorn, bijvoorbeeld, is een snelle groeier. Om sneller te kunnen vlechten kan overwogen worden om met grotere planten te starten. Grotere planten zijn echter duurder en kleinere planten slaan beter aan.

onderhoud in de jaren voor het vlechten

In de beginjaren voor het vlechten zal met name de els regelmatig moeten worden gesnoeid zodat deze de overige soorten niet domineert. Jonge aanplant moet worden ingesmeerd met een (ecologisch) konijnenwerend middel. Waar nodig zal een raster moeten worden geplaatst tegen vraat door wild. Ook zal de heg vrijgehouden moeten worden van al te agressieve onkruiden.

snoeien in de jaren na het vlechten

In het buitengebied wordt de heg minimaal gesnoeid (ca 2 keer per jaar). In het stedelijk gebied wordt de heg iets vaker gesnoeid (ca 3 keer per jaar)*.

Een balans zal gevonden moeten worden tussen voldoende vaak snoeien om de heg laag te houden (1.20), maar ook niet meer dan nodig om enige bloei en vruchten mogelijk te maken: **snoei-op-groei**. Hiertoe moet bij elke snoeibeurt een paar cm oud hout blijven staan. Eens in de ca 5 jaar zal de heg drastischer moeten worden teruggesnoeid omdat zij anders te hoog wordt.

*Op de uiterste punt van de groene wig in Eindhoven wordt een kapelletje gemaakt in vormsnoei. Aanleg en onderhoud hiervan zijn zeer intensief. Dit onderdeel wordt uitgewerkt in deel 2 - Eindhoven.

snoeigereedschap

Mechanisch snoeien met kleine slagmaaier. Nooit met klepelmaaier (te grof). Snoeien in de richting van de heg: van ZW naar NO. Waar nodig handmatig snoeien.

afvoeren snoeihout

Fijn snoeihout kan blijven liggen, is goed voor biodiversiteit ivm eitjes, insecten, ed, grof snoeihout moet worden opgehoopt of afgevoerd.

wanneer snoeien

Timing afstemmen met overige werkzaamheden (maaaien berm, inzaaien bloemen en poten bollen), en afstemmen met broedseizoen.

vorm van de heg

Over de hele lengte van de route moet de heg voldoende eenvormig en herkenbaar zijn.

De heg heeft de vorm van een afgetopte A.

Deze vorm kan zowel door mechanisch als handmatig snoeien worden bereikt.

coördinatie

Om de eenvormigheid van de heg over de hele route te waarborgen is het van belang dat er een coördinator wordt aangesteld; een landschapsbeheerder (of andere deskundige) die toezicht houdt bij zowel aanleg als onderhoud van de heg.

Ook is deskundig advies nodig mbt de soortenkeuze uit het soortenmengsel (zie pagina 6) en de maten van het plantgoed in relatie tot het moment van vlechten.

DANK

Bij het tot stand komen van het ontwerp voor Het Groene Lint heb ik vele adviezen gehad. Dank ben ik verschuldigd aan:

Wim de Vrij, heggenvlechter, coördinator project "Herleving van het heggenvlechtambacht"

Marius Grutters, heggenvlechter en auteur van "Heggen en heggenvlechten"

Joanneke Bijkerk, Cruydt-Hoeck, specialist wilde bloemenzaden

Willem Zandbergen, Uittenbogaard&Zn, specialist landschap en wilde bollen

Roel Winters, beheerder landgoed De Langakkers / Leende, lid Gilde van Heggenvlechters

Lex Roeleveld, Heg&Landschap, lid Gilde van Heggenvlechters, co-auteur van "Heggen-vlechten en Haagleiden".

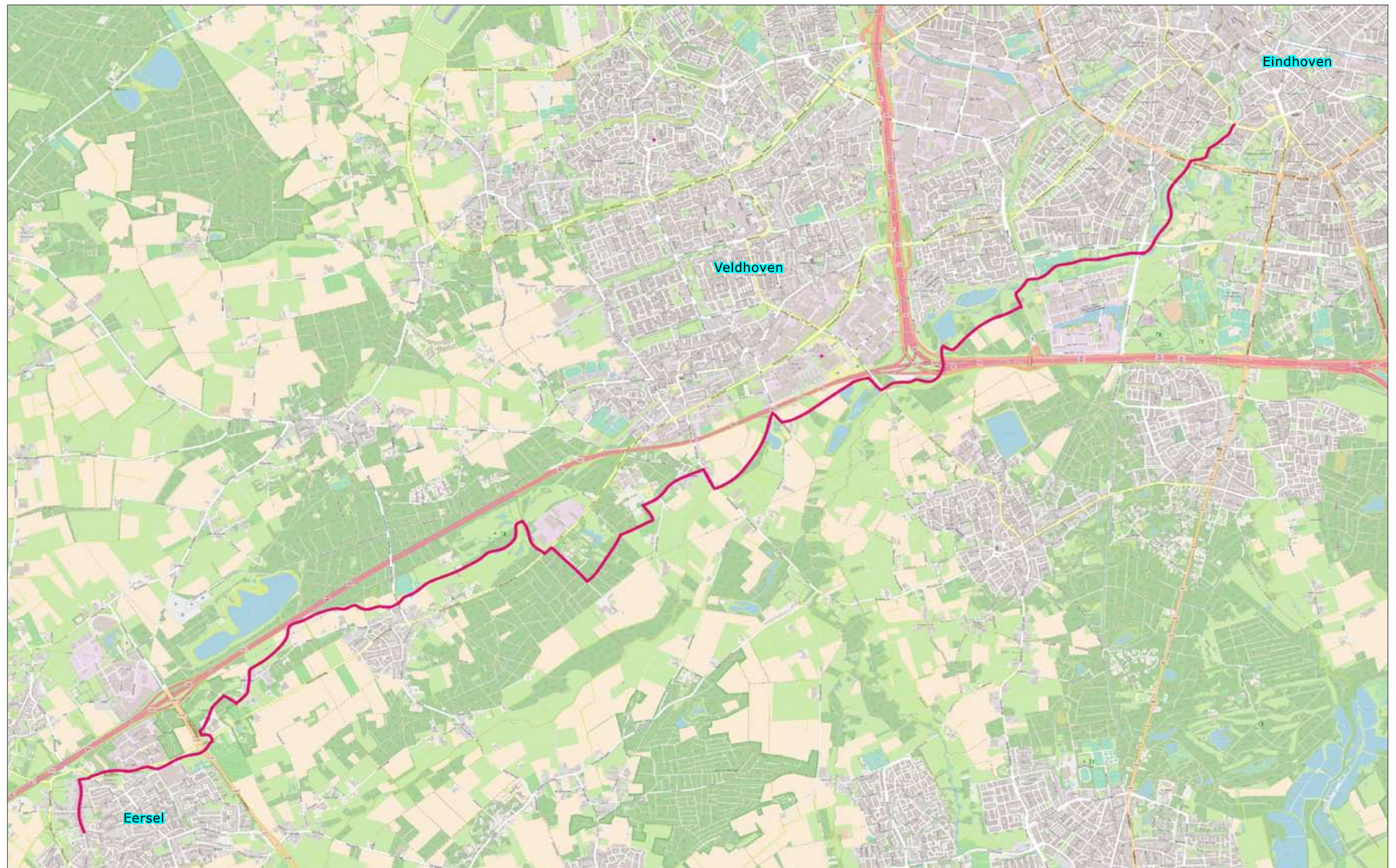
NOTEN

noot 1: Kartuizers in het land van de Dommel, J.G.M. Sanders 2012, pagina 191-193

noot 2 en 3: Heggenvlechten en Haagleiden in Nederland en Vlaanderen, pagina 15 en 24

Annet Bult, 25 februari 2018

HET GROENE LINT ROUTEKAART

— wandelroute, ca 24 km